

Til Klima- og miljødepartementet

Oslo, 20.01.2015

Vedrørende ulvesoner

Nedenfor følger innspill om ulvesoner fra NOAH- for dyrs rettigheter. Vi har tidligere bedt om å bli inkludert som høringsinstans hos KLD. Derfor håper vi at dere kan ta innspill til etterretning - selv om vi denne gang beklageligvis ikke ble oppmerksomme på høringen før etter fristens utløp.

NOAHs hovedbudskap

Når bestandsmålet for ulv skal vurderes på nytt, må Stortinget legge vekt på å bedre ulvens situasjon i Norge.

Det er en god ting at ulven er tilbake i norsk natur etter at tidligere tiders utryddelsespolitikk ble stanset i 1971. Men - ulvens tilstedeværelse i Norge er ennå ikke sikret. Artsdatabanken er vår nasjonale kunnskapsbank for naturmangfold og leverer oppdatert informasjon om artene i naturen i Norge. Artsdatabanken har utarbeidet Norsk rødliste for arter 2010 (<http://www.artsportalen.artsdatabanken.no/>). Der vurderes graden av risiko for at arter skal dø ut fra norsk natur. I Norsk rødliste for arter 2010 er ulv kategorisert som «kritisk truet» på grunn av meget liten populasjon. Etter at det politisk fastsatte bestandsmålet på tre ynglende ulvepar i Norge ble nådd for første gang i 2010, tillates ikke antallet ynglende ulvepar i Norge å øke. Dette betyr at ulven ikke klarer å komme ut av sin vanskelige situasjon i Norge. Forskere har vist at ulovlig avlaving står for halvparten av total dødelighet i ulvebestanden i Skandinavia.¹ Ifølge Rovdata i april 2013 har 8 av 13 alfaulver som har ynglet i Norge, forsvunnet i løpet av de siste tre årene; de fleste sannsynligvis fordi de er ulovlig drept.² Dette bidrar ytterligere til at ulven har vanskelige kår i Norge.

I tidligere tider fantes ulven over det meste av fastlandet på den nordlige halvkule, nord for 20. breddegrad, og arten hadde også en vid utbredelse i Norge.³ Ulven har hatt tilhold i Skandinavia siden istiden,⁴ og på midten av 1800-tallet var ulven fortsatt å finne over det meste av Norge.⁵ Ifølge

¹ Liberg med flere, 2011. Shoot, shovel and shut up: cryptic poaching slows restoration of a large carnivore in Europe. - Proc. R. Soc. B. 2012 279 1730 910-915doi:10.1098/rspb.2011.1275 published ahead of print August 17, 2011, 1471-2954.

² <http://www.rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/tabid/3764/ArticleId/2126/Rekordmange-ulvekull-i-grenserevir.aspx>

³ Wabakken, P., 1990. Ulven. I: Norges dyr - Pattedyrene 1. – Cappelens Forlag as.

⁴ Unsgård, J. og Vigerstøl, N. P., 1998. Ulv i Norge. – Landbruksforlaget

⁵ Wabakken, P., 1990. Ulven. I: Norges dyr - Pattedyrene 1. – Cappelens Forlag as.

en fagrapport fra Norsk institutt for naturforskning, er en stor del av Norges areal egnet som leveområde for ulv.⁶

En bedring av ulvens situasjon i Norge vil være viktig for å følge opp naturmangfoldloven, som Stortinget vedtok i 2009, og Bernkonvensjonen, som Norge tidligere har sluttet seg til. Naturmangfoldloven § 5 sier at forvaltningsmålet for arter er «*at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder*». I konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen), står ulven på listen over dyrearter som skal ha streng beskyttelse.

En bedring av ulvens situasjon i Norge vil være i tråd med intensjonene med dyrevelferdsloven, som Stortinget vedtok i 2009. Lov av 19. juni 2009 om dyrevelferd har som formål å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr, og loven omfatter forhold som påvirker velferd hos eller respekt for også frittlevende dyr, inkludert ulver. Lovens § 3 handler generelt om behandling av dyr. Her står det: «*Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.*» Loven beskytter dyr av hensyn til dyrene selv, ifølge Ot.prp. nr. 15 (2008-2009), s. 23. I den nevnte bestemmelsen tydeliggjøres dyrs status og rettigheter gjennom bruk av begrepet egenverdi. Egenverdi innebærer at dyr skal behandles forsvarlig og med respekt uavhengig av om de har noen økonomisk eller annen nytteverdi for mennesker (Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 22-23).

Forvaltningen av ulv og andre rovdyr foregår etter idéer, strategier og planer som stammer fra en tid lenge før den nye dyrevelferdsloven ble vedtatt. Det vises blant annet til at den siste stortingsmeldingen som tok for seg forvaltningen av rovdyr, ble behandlet av Stortinget i 2004 (St. meld. nr. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur). NOAH mener det er behov for å revurdere forvaltningen av disse store pattedyrene, for å innarbeide hensynet til dyr i tråd med bestemmelsene i den nye dyrevelferdsloven.

En bedring av ulvens situasjon i Norge vil være i tråd med oppfatningen til en stor gruppe i befolkningen. I en meningsmåling om rovdyr utført av Sentio for Nationen i tidsrommet 2.-9. april 2013 og publisert i mai 2013 (<http://www.nationen.no/2013/05/27/rovdyr/ulv/jerv/bjorn/gaupe/8103938/>) var spørsmålet: «Bør rovdyra i Norge få mer eller mindre vern enn i dag, eller uendret vern?» Her svarte 33 % at de ønsket mer vern. Blant unge mennesker (under 30 år) ville hele 43 % ha mer vern. Hos de med partipreferanse Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk venstreparti var det omkring 30 % som ville ha mer vern. Hos de med preferanse for Fremskrittspartiet og Venstre var det en betydelig større andel som ønsket at rovdyrene får mer vern enn i dag.

I november 2012 sendte 25 miljøorganisasjoner fra Norge, Sverige og Finland et brev til statsministrene i de tre landene. Organisasjonene har 800 000 medlemmer. I brevet krever organisasjonene en mer ansvarlig, ambisiøs og langsiktig forvaltningsplan for de store rovdyrene. De

⁶ Land, U.S., med flere, 2003. Utredninger i forbindelse med ny rovviltmelding. Potensielle leveområder for store rovdyr i Skandinavia: GIS-analyser på et økoregionalt nivå. - NINA Fagrapport 64.

oppfordrer til å starte opp med en felles redningsaksjon for ulven og krever at Norge bidrar mer i det nordiske samarbeidet, blant annet ved å øke det nasjonale bestandsmålet for denne arten.

Fordeling av ulv mellom land og genetisk mangfold

I utgangspunktet ser NOAH at antall ulver som tillates leve i Norge og i Sverige er lavt og i realiteten biologisk uholdbart. I den situasjon man nå befinner seg i hvor det skal vurderes hvordan "grenserevirene" skal inngå i de enkelte lands bestander, bør forholdet for antall ulver i en felles norsk svensk gruppe vektet likt ved fordeling av grenserevir mellom Norge og Sverige. Genetisk mangfold er ikke realistisk med dagens ynglebestand for ulv. Det kan forventes en tendens mot latent sårbarhet fra den svenske populasjonen siden innavsgrad tilsvarende søskenparringer og mer, allerede er tilstede.^{7,8} Avhengig av egenskap og miljø kan det ta flere generasjoner innen foreliggende latente bieffekter av innavl kommer til syne i fenotype.⁹ Dette kommer i tillegg til at hele familiegrupper tas ut av den svenske norske ulvepopulasjonen Värmland.¹⁰ Ytterligere bekymring for genetisk mangfold kan hentes ut i fra den norske situasjonen som er godt beskrevet i faggrunlaget for høring fra Klima- og miljødepartementet. Jf. Bernkonvensjonen (artikkel 2) forpliktes Norge til langsiktig ansvarlighet i rovdyrforvaltningen. Vi viser igjen også til hjemmel i Naturmangfoldloven (§5) og det faktum at ulven har kritisk truet rødliste status. Ulvesonene bør utvides på en slik måte at en felles nordisk ulvestamme kan opprettholdes *uten innavl*. Dette alene vil i følge studier innebære en økning til minst 500-1000 individer.¹¹ NOAH er i utgangspunktet kritisk til prinsippet om å ikke tillate ville dyr bevegelse innenfor visse soner i deres naturlige habitat. All den stund man har valgt å ha slike soner i Norge, bør ulvesonenes areal i Norge minst fordobles som et første strakstiltak, og muliggjøre passasjer for ulv.

Konflikt-punkter

Det er på det rene at ulven har en økologisk funksjon. Dessverre for ulven, så oppfattes den av noen som en konkurrent om byttedyr med mennesker. Allikevel har ønsket om ulvens eksistens og tilstedeværelse bred støtte hos befolkningen. NOAH er spørrende til det dårlige samsvaret mellom sauekontrollens statistikk for dødsårsaker og statistikken til erstatningssaker for tap av sau til ulv. Forskrift om velferd hos småfe (§ 19) krever hyppigere tilsyn enn en gang per uke ved risiko. Selv i områder uten rovdyr, kan gjeldende holdninger for tilsyn av beitedyr på utmark gå på bekostning av dyrevelferden. Det er for eksempel vanskelig å både ha oversikt over dyrs velferd og stille diagnose - ved hjelp av kikkert. Når det gjelder tap av frittstående hund til ulv, så overskygges denne statistikken av andel tapte hunder til andre årsaker (svensk statistikk med utgangspunkt i større antall ulv).¹² Andel tap til alle rovdyr til sammen er lavere for 2010 enn både "annet vilt", "villsvin",

⁷ Naturvårdsverket, varg inavel i Skandinavi http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Varg-inavel/#

⁸ Laikre, L. et al; Hunting effects on favourable conservation status of highly inbred Swedish wolves. Conserv Biol. 2013 Apr;27(2):248-53.

⁹ Bremnes, H. & Indrebø, A. (2005). Genetiske begreper. I A. Indrebø (red.) Genetikk, avl og oppdrett. s. 48-57. Oslo: NKK.

¹⁰ Naturvårdsverket beslut 2015-01.05

<http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&downloadUrl=/upload/stod-i-miljoarbetet/rattsinformation/beslut/varg/2015-01-05/beslut-licensjakt-varg-varmland-20150105.pdf>

¹¹ Laikre, L. et al; Hunting effects on favourable conservation status of highly inbred Swedish wolves. Conserv Biol. 2013 Apr;27(2):248-53.

¹² <http://www.agria.se/agria/artikel/vad-sager-statistiken-om-skador-vid-jakt>

"drukning", "skadet av tog". Trafikkskader er den desidert største faren. Antall hunder tapt til ulv/rovdyr kan sammenlignes med antall hunder tapt til skuddskader. Dette betyr ikke at ikke enkelthendelsene er alvorlige for hunden uansett årsak, men perspektivet tilsier at rovdyr/ulv ikke fremheves som problem fremfor de andre årsakene.

Konklusjon

Stortinget bør vedta bestandsmål med mål om at ulven ikke skal fortsette å være truet i Norge. Et etappemål for de kommende fire årene bør være å bedre ulvens situasjon slik at arten i det minste kunne flyttes fra kategorien «kritisk truet» til kategorien «sterkt truet» på Norsk rødliste for arter.

Norsk forvaltning av ulv og de andre store rovviltartene bør være basert på kunnskap om artens situasjon i Norge og effekten av påvirkninger. Et prinsipp om kunnskapsbasert forvaltning er helt i tråd med naturmangfoldloven § 8, der det heter at: «Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon (...) samt effekten av påvirkninger.» Artsdatabanken leverer slik kunnskap gjennom Norsk rødliste for arter.

I tillegg til et nytt og bedre bestandsmål, må myndighetenes behandling av ulven som art justeres slik at den blir i tråd med forvaltningen av andre kritisk truede dyrearter i Norge som for eksempel fjellrev og dverggås. Myndighetene gir en rekke fellingstillatelser på ulv hvert år. Til sammenlikning tillates det ikke å drepe dyr av artene fjellrev og dverggås i Norge. Myndighetene behandler ulven på en måte som sterkt begrenser dens muligheter til å leve i Norge. Blant annet opereres det med et «forvaltningsområde for ynglende ulv» som utgjør en svært begrenset del av norsk territorium. Til sammenlikning får fjellrev og dverggås etablere seg der de selv finner egnete leveområder og får leve der uten tidsbegrensning. Myndighetenes arbeid for å bidra til å tilpasse beitedyrholdet til en situasjon med forekomst av ulv i norsk natur går tregt eller er fraværende. For eksempel synes det utenkelig å gjøre tilpasninger i landbrukssektorens økonomiske virkemidler eller å innføre konsesjonsordning for sauehold i områder som er særlig viktige for ulven dersom den skal overleve i Norge. Til sammenlikning setter myndighetene inn effektive tiltak for å tilpasse den menneskelige aktiviteten til en situasjon med forekomst av fjellrev og dverggås i naturen. For eksempel tillates det ikke uten videre å gjennomføre utbyggingsprosjekter i disse artenes hi-/reirområder.

Med vennlig hilsen

Siri Martinsen, *Sign.*
leder/veterinær
NOAH- for dyrs rettigheter